

Särskild sammanställning enligt miljöbalken 6 kap 16 § för regionalt strukturfondsprogram för regional konkurrenskraft och sysselsättning i Mellersta Norrland 2007-2013 CCI 2007SE162PO007

Enligt miljöbalkens 6 kap 16 § skall den beslutande myndigheten i en särskild sammanställning redovisa 1. hur miljöaspekter har integrerats i programmet, 2. hur miljökonsekvensbeskrivning och synpunkter från samråd har beaktats, 3. skälen till att programmet har antagits i stället för de alternativ som varit föremål för överväganden, och 4. de åtgärder som avses att vidtas för uppföljning och övervakning av den betydande miljöpåverkan som genomförandet av programmet medför. Programmet godkändes av Europeiska kommissionen den 9 augusti 2007. Först i och med detta är programmets slutliga utformning känd och denna särskilda sammanställning kan göras.

Hur miljöaspekter har integrerats i programmet

Sveriges riksdag har antagit mål för miljö kvaliteten inom 16 områden. Målen beskriver den kvalitet och det tillstånd för Sveriges miljö, natur- och kulturer resurser som anses ekologiskt hållbara på lång sikt. Miljö kvalitetsmålen har även regionaliserats och därmed anpassats för skilda regionala förhållanden. Ansvariga för de regionala miljö kvalitetsmålen är länsstyrelserna.

Det regionala miljö kvalitetsmålsarbetet har använts som utgångspunkt i arbetet med att integrera miljö i programmet.

Miljöproblem och miljövärden har uppmärksammas redan i programmets förutsättningsanalys och återkommer delvis vid formuleringen av insatsområden och aktiviteter. Ett insatsområde tar upp insatser för att direkt förbättra miljön. Hållbar utveckling är en gemensam värdegrund.

Miljöexperter vid länsstyrelserna har följt framtagandet av det operativa programmet och lämnat synpunkter under arbetets gång.

Programmet har också varit föremål för en bred remissbehandling. Ett hundratal värdefulla remissvar lämnades, bland annat från nästan samtliga kommuner, de bägge landstingen, näringslivsorganisationer, övriga organisationer, universitet, myndigheter (bland dem 14 nationella myndigheter) samt enskilda företag och personer.

Det konstateras i miljökonsekvensbeskrivningen att det är viktigt att miljöfrågorna även fortsatt inkluderas, dvs. i genomförandet av programmet. Det är framförallt i urvalet av vilka projekt som ska genomföras som den reella miljöpåverkan bestäms. I genomförandet av programmet ska de tre dimensionerna i hållbar utveckling, den ekonomiska, sociala och miljömässiga, beaktas i genomförandets alla faser. Urvalskriterier ska, utifrån programmets mål och ambition, innehålla konkreta kriterier kopplade till bl.a. miljö. Hur urvalskriterierna i realiteten påverkar valet av projekt när det gäller de horisontella kriterierna kommer även att följas upp och vid behov kommer åtgärder vidtas för att betydande negativ påverkan ska undvikas eller minimeras.

Hur miljökonsekvensbeskrivning och synpunkter från samråd har beaktats

Synpunkter från samråd samt slutsatser i miljökonsekvensbeskrivningen har beaktats i arbetet med programmet.

Programmet har varit på offentligt samråd under tiden 20 oktober till 10 november 2006. Inbjudan till samråd skickades ut till samtliga kommuner och bägge länsstyrelser i programområdet den 19 oktober. Förslaget till program och MKB med inbjudan till samråd offentliggjordes i regionens dagstidningar den 20 oktober. Både förslaget till program och utkast till MKB var tillgängliga på hemsidan till Jämtlands läns länsstyrelse under hela samrådstiden. Samråd har inte skett med Norge eller Finland, då bedömningen gjorts att det inte kommer att förekomma någon betydande miljöpåverkan över landgränserna.

Det inkom tre yttranden under den utsatta tiden för det offentliga samrådet, från kommunerna Åre, Sundsvall och Sollefteå. Dessa tre kommuner anser att programmets miljökonsekvenser är väl beskrivna. Både Åre kommun och Sundsvalls kommun pekar på vikten av mer noggranna analyser i samband med prövningarna av varje enskild projekt. Efter samrådstidens slut inkom även ett yttrande från Örnsköldsvik kommun. De anser att miljökonsekvensbeskrivningen är relevant och bra utifrån programmets övergripande karaktär, men lämnar samtidigt ett antal kommentarer till några områden i beskrivningen.

Utifrån inkomna yttranden såg Länsstyrelsen i Jämtlands län inget behov av att justera programmet eller miljökonsekvensbeskrivningen.

Efter konsultationsprocessen lämnades det slutliga programförslaget till Regeringen. I ett samarbete mellan regeringskansliet och programansvarig genomfördes därefter ett antal justeringar av programmet föranlett av ett antal olika anledningar. Ingen av dessa ändringar bedömdes ge upphov till omfattande miljöpåverkan eller medföra ändring av programmets huvudsakliga inriktning. Ett antal ändringar som bedömdes vara utan betydelse för miljön genomfördes. Detta rörde sig t.ex. om omstrukturering av text, komplettering av fakta och frågor av administrativ art. Ändringar som bedöms ha en positiv påverkan ur miljösynpunkt lades till i och med att programmet kompletterades med avsnittet om programmets genomförande. Där redovisas ambition och aktiviteter när det gäller de horisontella kriterierna och där redogörs även för arbetet med urvalskriterier.

Inte heller i och med dialogen med Europeiska kommissionen inför det slutliga fastställandet av programmet gjordes ändringar som bedömdes ge upphov till omfattande miljöpåverkan eller ändring av programmets huvudsakliga inriktning.

Dock har miljöfrågor ingått i diskussionen med kommissionen, vilket bl.a. lett till att Sverige ska verka för att samarbete och arbete i nätverk för miljöfrågor ska få en mer aktiv och synlig roll under den kommande programperioden.

Skälen till att programmet har antagits i stället för de alternativ som varit föremål för överväganden

Skälen att programmet fått den inriktning det har, t.ex. när det gäller insatsområden, jämfört med andra tänkbara prioriteringar är följande: programmet har sin utgångspunkt i den nationella strategin för regional konkurrenskraft, entreprenörskap och sysselsättning samt regeringens direktiv för framtagandet av strukturfondsprogram. Både vid framtagande av strategin och direktiven har hållbar utveckling varit en viktig utgångspunkt. Programmet bygger även på tidigare regionalt utvecklingsarbete och de slutsatser, erfarenheter och prioriteringar som gjorts där. Programmets inriktning bygger även på den analys av regionen som gjorts i samband med programframtagandet.

Programmets innehåll är av en övergripande karaktär och innehåller inte närmre beskrivning av vilka projekt som i realiteten kommer att genomföras. Av denna anledning kan programmets konkreta miljöpåverkan inte förutses. Detsamma gäller andra tänkbara inriktningar av programmet. Den övergripande karaktären gör det således mycket svårt att jämföra olika alternativs konkreta miljöpåverkan. En sådan jämförelse skulle med största sannolikhet bygga på alltför mycket antaganden och hypoteser av framtida projekt och dess miljöpåverkan. Skälen för att programmet har fått den inriktning det har ligger således främst i andra faktorer än miljöpåverkan, dock har insatsområden valts utifrån en övergripande värdering om hållbar utveckling. Dessutom har miljöbedömningsprocessen och de kontakter med miljöansvariga, olika intressenter och den konsult som bistått i detta arbete lett till att miljö har beaktats under programmets utarbetande, vilket delvis bidragit till programmets utformning.

När det gäller utformningen av programmets genomförandeavsnitt hade detta däremot kunnat få ett antal olika inriktningar när det gäller styrningen mot en hållbar utveckling. Den nu valda utformningen bygger till stor del på erfarenheter från tidigare programperiod, där de framgångsrika delarna har behållits och de mindre framgångsrika har justerats utifrån förslag t.ex. från halvtidsutvärderingen i förra programperioden. Utöver detta har utgångspunkten varit en högre ambition än tidigare programperiod, varför även nya delar har lagts till. Detta gäller t.ex. att ha de horisontella kriterierna som teman under olika delar av programperioden.

Uppföljning och övervakning

Förutsatt att en styrning fullföljs i genomförandet på det sätt man beskriver i programmet kan programmet inte anses leda till betydande negativ miljöpåverkan. Någon separat uppföljning behövs då egentligen inte, utöver projektets ordinarie egenkontroll enligt miljöbalken och den projektuppföljning som sker hos programansvarige, där miljöbalkens kunskapskrav innebär att även miljöfrågor skall tas upp.

Projektägarna har ansvar för egenkontroll, med grund i 2 kap miljöbalken, och om tillstånd krävs, även 26 kap miljöbalken och förordningen om egenkontroll. Det är viktigt att tydliggöra projektägarens ansvar för att följa upp sina aktiviteter även i ett miljöperspektiv. Dennes uppföljning torde vara nödvändig för programansvariges samlade utvärdering av programmets genomförande.

Det går dock inte att utesluta att genomförandet av programmet kommer att medföra miljöpåverkan. Som ett led i integreringen av miljöhänsyn - för att kunna minimera negativ miljöpåverkan och stärka positiv miljöpåverkan - kommer därför de horisontella kriterierna utgöra underlag för och tas upp som en del i de uppföljningar och utvärderingar som genomförs under och efter programperioden. Programmet innehåller även specifika indikatorer med koppling till miljö som kommer att följas upp och även utgöra underlag för utvärderingar. Erfarenheter på detta område från tidigare programperiod bör även kunna komma till nytta. Av vikt är att frågan om programgenomförandets miljöpåverkan inkluderas i utvärderingsarbetet i början av programperioden för att det tidigt ska finnas möjlighet att identifiera och åtgärda en eventuell negativ miljöpåverkan som inte kunde förutses när programmen skrevs.

När det gäller uppföljning och övervakning sker även aktiviteter inom detta område oberoende av programmet, men som kan och bör utnyttjas i programgenomförandet. Till exempel finns det redan tillsyn över miljöfarliga verksamheter samt regelbundna mätningar och analyser av tillståndet i miljön. Genom samverkan med ansvariga myndigheter – kommuner och länsstyrelser i första hand - och organisationer, som t.ex. luft- eller vattenvårdsförbund, kan programansvarige finna möjliga kopplingar mellan programmets genomförande och förändringar i miljön. Dessutom genomförs regelbunden uppföljning av de regionala miljökvalitetsmålen samt en fördjupad utvärdering vart fjärde år. Uppföljningen syftar framförallt till att beskriva miljötillståndet och ger signaler om generella effekter men är inte kopplad till ett enstaka program eller platser. I detta fall kan systemet användas för en generell bakgrundsbeskrivning till utvärderingar av programmet.

Denna särskilda sammanställning och programmet görs tillgängliga för dem med vilka samråd skett och andra intresserade.

Karin Hallerby